

Adopce mláďat káně lesní v hnízdech orla mořského

Ve střední Evropě (Česká republika, Maďarsko a Polsko) jsme zaznamenali 9 případů neobvyklé adopce mláďat káně lesní (*Buteo buteo*) v hnízdech orlů mořských (*Haliaeetus albicilla*). Nalezená adoptovaná mláďata byla v dobré kondici, dospělí orlí mořští se o ně starali, až byla nakonec úspěšně vyvedena.

Adopce je v ornitologické literatuře definovaná jako hnízdní péče o vejce nebo mláďata ptáků jiného druhu, než jsou rodiče, a odlišuje se od hnízdního parazitismu, který známe třeba u některých kukaček (*Cuculiformes*, viz Živa 2012, 1: 36–39) nebo vlhvců (*Icteridae*). Konkrétních zpráv o mezidruhové hnízdní adopci u ptáků v přírodě je ale poměrně málo. Proto považujeme za vhodné informovat čtenáře o několika případech, s nimiž jsme se setkali ve vlastní praxi nebo v literatuře.

V přírodě jsme pozorovali a následně dokumentovali mládě káně lesní v hnízdě orla mořského u obce Hrachoviště v jižních Čechách (Literák a Mráz 2011). Hnízdo bylo na borovici v lese u paseky ve výšce asi 20 m. Dne 20. května 2007 seděli v hnízdě dva mladí orlí mořští ve věku asi tři týdny a překvapivě také jedno mládě káně lesní staré asi dva týdny (obr. 1). Všechna mláďata se těšila dobré kondici a dospělí orlí mořští přeletovali nad hnízdem. Hnízdo jsme kontrolovali 12. června 2007, kdy mladí orlí byli stále na hnízdě, ale čerstvě vylétnuté mládě káně již sedělo na stromě asi 150 m od hnízda. Při první návštěvě nad hnízdem přeletěla také káně lesní, ale nebylo zřejmé, zda je v nějakém vztahu k mláďeti tohoto druhu na

hnízdě orlů. Při druhé návštěvě nebyly v okolí hnízda zahlédnuty dospělé káně lesní.

Další případy jsme dohledali zpětně v literatuře. V severních Čechách pozoroval mládě káně lesní v hnízdě orlů mořských P. Kúrka (Schropfer 2002). V hnízdě na borovici bylo 4. června 2000 jedno živé mládě orlů a jedno živé a dvě mrtvá mláďata káně lesní ve věku asi jednoho týdne. Další hnízdo orlů mořských s vlastním mláďetem a dvěma mláďaty káně lesní rozdílného věku bylo zaznamenáno v r. 2007 v Maďarsku (Horvath 2009). Všechna tři mláďata z tohoto hnízda úspěšně přežila. V Maďarsku byly předtím zjištěny ještě další tři případy, kdy se živá mláďata káně lesní nacházela v hnízdech orlů mořských (Palko 1997, Fenyosi a Stix 1998, Horvath 2006). V Polsku byla úspěšně vyvedena z jednoho hnízda orla mořského dvě mláďata orla a jedno mládě káně v letech 1994 a 2012. Podobný případ se zde odehrál i začátkem 80. let 20. stol. (Mrugasiewicz 1984, Wyszyński 1995, Czubat 2013).

Uvažovanou příčinou nalezení živých a prosperujících mláďat káně na orlích hnízdech může být lidská manipulace s mláďaty dravců na hnízdech nebo hnízdní parazitismus či adopce. Manipulaci

tohoto typu zprostředkovanou člověkem bychom si dovedli představit na jednom hnízdě, byť nemá racionální důvod a je technicky obtížná vzhledem k umístění hnízd obou druhů dravců, ale nedovedeme si ji představit opakovaně v různých letech a v různých oblastech střední Evropy.

Mezidruhový hnízdní parazitismus nebyl u krahujcovitých dravců (čeleď *Accipitridae*) dosud zaznamenán (Yom-Tov 2001). Aby skutečně šlo o hnízdní parazitismus, musela by samice káně lesní proniknout do hnízda orlů mořských a snést tam své vejce, které by následně muselo být inkubováno. Ve střední Evropě kladou orlí mořští vejce v únoru a jejich inkubace trvá 34–46 dní. Káně lesní obvykle začíná hnízdit až koncem března a inkubace trvá 33–35 dní. Tendence k hnízdnímu parazitismu u káně lesních dosud pozorována nebyla a časový rozdíl mezi začátkem hnízdní u obou druhů činí tuto alternativu výsoce nepravděpodobnou.

Za nejpravděpodobnější příčinu popisovaného jevu proto ve shodě se zahraničními autory považujeme úspěšnou adopci mláďat káně lesní rodičovskými páry orla mořského. Jeden orel z rodičovského páru mohl vybrat mládě káně lesní z hnízda jako potravu, přitom ale nemuselo dojít k zabití mláďete v průběhu jeho odchytu a transportu. Po přenesení mohlo živé mládě káně začít žadonit o potravu, a tím stimulovat orly ke krmení. Adoptovaná mláďata káně byla v dobré kondici, nijak utlačovaná mladými orly. Hypotézu o adopci podporuje skutečnost, že mláďata větších ptáků tvoří běžnou součást potravy orlů mořských. Adopce mláďat káně může být tedy vysvětlena jako chyba rodičů (orlů) v rozpoznání živých přinesených mláďat, neboť pro rodiče nemá žádný pozitivní efekt pečovat o mláďata jiného druhu. Zůstává otázkou, jak se imprinting rodičovské péče (vtištění vzoru) tohoto typu projev v reprodukčních aktivitách adoptované káně.

Další alternativou vzniku této neobvyklé situace může být opožděné či náhradní hnízdění orla v původním orlím hnízdě, v němž mezitím nakladla vejce káně lesní (podle dat a stáří mláďat z jižních Čech r. 2007 to vypadá, že se orlí vylíhli koncem dubna, tedy snůška proběhla až někdy v březnu a nikoli jako běžně v únoru).

Za pozoruhodné považujeme, že se ekvivalentní mezidruhová adopce vyskytuje u dravců s podobnými ekologickými nikami také v Severní Americe. Opakované případy tohoto typu byly popsány u hnízdících orlů bělohlavých (*H. leucocephalus*), kteří přijali mláďata káně rudochvosté (*B. jamaicensis*; Stefanek a kol. 1992, Watson a kol. 1993 nebo Watson a Cunningham 1996).

Seznam citované literatury najdete na webové stránce Živy.

1 Dvě mláďata orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) na hnízdě společně s adoptovaným mláďetem káně lesní (*Buteo buteo*, vpravo) u obce Hrachoviště v jižních Čechách (květen 2007). Foto J. Mráz

